

การประเมินผลการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีตาม
โครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
UNDERGRADUATE EDUCATIONAL EVALUATION
PROJECT THE MEMORANDUM OF
UNDERSTANDING BETWEEN MINISTRY OF AND
INTERIOR WITH SUKHOTHAI THAMMATHIRAT
OPEN UNIVERSITY

Received: 6 March, 2021

Revised: 20 August, 2021

Accepted: 24 August, 2021

ศศิธร กาญจนสุวรรณ*

Sasiton Kanchanasuvarna*

ณรงค์ ทีปประชัย**

Narong Teeprachai**

อนันดา สันติวิณิช***

Ananda Santhitiwanich***

* สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

* School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University

* Email: Sasiton__oil@hotmail.com

** สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

** Office of Registration Records and Evaluation. Sukhothai Thammathirat Open University

** Email: narong.tee@stou.ac.th

*** สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

*** Office of Registration Records and Evaluation. Sukhothai Thammathirat Open University

*** Email: eh__ake@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงประเมินมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินกระบวนการการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2) ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน 3) ศึกษาการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษา และ 4) ประเมินผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอน การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก ประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง ได้แก่ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน 2) ประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) 3) ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการศึกษา ได้แก่ การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น และ 4) ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อหน่วยงาน ได้แก่ ผลงานหรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ดำเนินการเก็บข้อมูลเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ภาคการศึกษา 1/2561 และภาคการศึกษา 2/2561 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) อาจารย์ที่สอนในปีการศึกษา 2561 จำนวน 20 คน 2) นักศึกษาชั้นปี 1 – 4 ในปีการศึกษา 2561 มีนักศึกษาลงทะเบียนทั้งสิ้น 2,877 คน และ 3) ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ประชาชนในพื้นที่เจ้าหน้าที่ในส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 1) แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนตามกรอบ TQF 2) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาและการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น 3) แบบวัดคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) และ 4) แบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินกระบวนการการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี พบว่า ผลการสังเกตการณ์การสอนของอาจารย์เป็นไปตามกลยุทธ์การสอนที่ใช้พัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบ TQF ซึ่งในบางชุดวิชามีการเรียนการสอนในสถานที่ที่ลงพื้นที่ในชุมชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมด้านทักษะทางปัญญาเพื่อให้นักศึกษาใช้ความคิดวิเคราะห์กรณีศึกษาจากเหตุการณ์จริงและด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีกิจกรรมลงพื้นที่ให้นักศึกษาได้ร่วมกันทำงานเป็นทีม

2. ผลการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี ดังนี้ 1) ผลการประเมินผลด้านความรู้ของนักศึกษาในหลักสูตร ภาคเรียนที่ 1 มีผลการเรียนรู้ผ่านคิดเป็นร้อยละ 95.74 และภาคเรียนที่ 2 มีผลการเรียนรู้ผ่านคิดเป็นร้อยละ 95.96 2) ผลการวัดและประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาตามกรอบ TQF ดังนี้ นักศึกษามีคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการศึกษาทางไกล อยู่ในระดับมาก 3) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านการสอนของอาจารย์อยู่ในระดับมากที่สุด

3. การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับมาก

4. ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี ได้คัดเลือกโครงการและติดตามลงพื้นที่ เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานในการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ผลกระทบ/การเปลี่ยนแปลงของชาวบ้าน ลดปัญหาความขัดแย้งของชาวบ้าน เพราะสามารถกักน้ำทิ้งจากครัวเรือนได้ ลดปัญหาน้ำขัง ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ลดการเกิดไข้เลือดออก ปริมาณน้ำบาดาลมีมากขึ้น และ ชาวบ้านมีความพึงพอใจกับการทำธนาคารน้ำใต้ดิน และสนใจทำธนาคารน้ำใต้ดินในบ้านตนเอง

คำสำคัญ: ประเมินผลการจัดการศึกษา ความร่วมมือ กระทรวงมหาดไทย

Abstract

The evaluation research aims to 1) evaluate the teaching and learning process, 2) evaluate learning outcomes, 3) study the use of knowledge in the local development of the students, and 4) evaluate the results of undergraduate teaching and learning. The research process is as follows: Assessing process and evaluating the project has been used the Kirkpatrick Model, which evaluates four areas as following, (1) Reaction Evaluation on the satisfaction of teaching and learning, (2) Learning Evaluation on the learning outcomes according to the Thai Qualifications Framework for Higher Education (TQF), (3) Behavior Evaluation by studying the implementation of knowledge in the students' local development, (4) Results Evaluation on the result that occurs in the area of each province. The informants included, 20 instructors taught in the academic, 1st - 4th - year students totaling in 2,877 people, and 17 stakeholders. The research instruments were as follows: Observation form for teaching and learning under the TQF framework, Questionnaire for students' satisfaction with teaching, learning, and local knowledge development, Qualification level test Higher Education (TQF), and Graduate Assessment Characteristics. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis. The result of the research shows that

1. The evaluation of the teaching and learning process shows that the teaching observation of the instructors follows the teaching strategies that use learning development under the TQF framework. Moreover, some courses are taught in local community locations, which help promote the intellectual skills for students to use their ideas to analyze case studies from real situations, for interpersonal relations and responsibilities. Also, having activities in the area for students to work together as a team.

2. The results of the evaluation of teaching and learning are as follows:

1) The results of the students' knowledge evaluation in the semester 1, resulting in earning through total of 95.74 percent and semester 2 had a result of 95.96. 2) The results of the evaluation of the characteristics of students under the TQF framework are as follows: Students have morality and ethics characteristics, intellectual skills, interpersonal skills and responsibilities, numerical analysis skills, communication, information technology skills, and distance education skills presented a high level. 3) The result of the evaluation of the satisfaction of the students on the teaching and learning in the teaching performance shown at the highest level.

3. The studying on implementing of knowledge in the local development of the students have applied knowledge in local development presented at a high level.

4. The result of undergraduate teaching and learning management has been selected for the project and monitored the area to study on the operation of knowledge implementation to local development, such as the Underground Water Bank Project. Impact / Changes of Villagers presented in the reduction on the conflict of villagers. This is because it can eliminate wastewater from the household, reducing water problems, no mosquito breeding place, reduce the occurrence of dengue fever. Also, it has been resulting in the increasing on amount of groundwater and leading to satisfied villagers with the underground water bank project, and further interested in creating groundwater bank in their own home.

Keywords: Undergraduate Education Evaluation Project, Memorandum of Understanding, Ministry of Interior

บทนำ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีสถานะเป็นผู้นำราษฎร เป็นตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่ได้รับการยอมรับจากสังคม มีบทบาทภารกิจหน้าที่ที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ในระดับตำบล หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองระดับฐานรากโดยเป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล การสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ในการขับเคลื่อนภารกิจงานตามอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ นั้นจะบรรลุผลได้มากน้อยเพียงใดนั้น ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญยิ่งคือการศึกษาในการที่จะพัฒนาสร้างความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และสมรรถนะ (Competency) ต่าง ๆ ของวิชาชีพที่มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) สำนักงานโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2561)

กระทรวงมหาดไทยและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการศึกษาอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาการศึกษาเพื่อเพิ่มองค์ความรู้ให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับจากสังคม และมีความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดินครอบคลุมการบริหารงานในส่วนภูมิภาคทุกพื้นที่เป็นผู้นำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติด้วยวิธีการทำงานที่จะต้องประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมีความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสามารถรองรับสนับสนุนแนวทางการศึกษาตามหลักสูตร “สหวิทยาการ” ในระดับปริญญาตรีได้เป็นอย่างดี คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2550 ให้กระทรวงมหาดไทยร่วมกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชจัดหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในระดับปริญญาตรี จึงได้ทำบันทึกตกลงความร่วมมือระหว่างกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช MOU (ฉบับที่ 1) เรื่องการเพิ่มพูนคุณวุฒิให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ โดยการเรียนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2550 และเปิดสอนหลักสูตรนี้มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 เป็นต้นมา

จากความร่วมมือระหว่างกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช MOU (ฉบับที่ 1) ตลอดระยะเวลา 10 ปี นั้นก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาบุคลากรของกระทรวงมหาดไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเกิดการเรียนรู้ในทางวิชาการอย่างมีคุณภาพควบคู่กับการส่งเสริมด้านคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปพัฒนาท้องถิ่นและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การต่อยอดความรู้ในท้องที่ต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อขยายโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการและการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ให้สามารถเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านวิชาการและพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำบันทึกตกลงความร่วมมือระหว่างกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช MOU (ฉบับที่ 2) เรื่อง การขยายโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการและการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรในสังกัดกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2560

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและกระทรวงมหาดไทยได้ร่วมมือกันจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเพิ่มพูนความรู้ สมรรถนะให้แก่บุคลากรดังกล่าว โดยใช้ระบบการศึกษาทางไกลมากกว่า 10 ปี มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเรื่อยมาจนกระทั่งหลักสูตรปัจจุบันที่มีการจัดการเรียนการสอนคือ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องที่ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556 และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องที่ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ซึ่งเริ่มรับนักศึกษา รุ่นแรกในปีการศึกษา 2560 และในการจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2561 ได้เริ่มมีการนำแนวคิดมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Standards Framework: P.S.F.) มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเป็นปีแรก ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินการจัดการเรียนการสอนและผลการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และติดตามการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษารวมทั้งประเมินผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพื่อที่จะได้ทราบว่าการจัดการเรียนการสอนตามโครงการดังกล่าวในปีการศึกษา 2561 นั้นประสบผลสำเร็จเพียงใด มีการดำเนินการในส่วนใดที่เป็นจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องสมควรได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และเพื่อรายงานผลให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานประสานงานทราบเป็นรายภาคการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินกระบวนการการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2. เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

3. เพื่อศึกษาการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

4. เพื่อประเมินผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของรูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมิน (Evaluation Model) เกิดขึ้นเนื่องจากความพยายามของนักประเมินที่มุ่งเสนอแนวทางในการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมิน คือ กรอบความคิดหรือแบบแผนในการประเมินที่แสดงให้เห็นถึง รายการที่ควรประเมินหรือกระบวนการของการประเมินซึ่งแต่ละรูปแบบจะบอกให้ทราบว่าในการประเมินโครงการใดโครงการหนึ่งนั้น เราควรพิจารณาในเรื่องอะไรบ้าง (What) ในขณะเดียวกันบางรูปแบบอาจมีการเสนอแนะด้วยว่าในการประเมินแต่ละรายการ/แต่ละเรื่องควรพิจารณาหรือตรวจสอบอย่างไร ซึ่งเป็นลักษณะของการเสนอแนะวิธีการ (How) รูปแบบการประเมินส่วนใหญ่เริ่มต้นหรือเกิดขึ้นในชั้นเรียน กล่าวคือเสนอรูปแบบการ ประเมิน เพื่อการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นสำคัญ และต่อมาได้มีการประยุกต์ใช้กรอบแนวความคิดเหล่านั้นเพื่อการประเมินงาน/โครงการในวงกว้างมากขึ้น

2. ประโยชน์ของรูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมินมีประโยชน์สำคัญ 4 ประการ คือ

1) ช่วยให้เห็นแนวทางหรือกรอบความคิดในการประเมิน การเรียนรู้เรื่องรูปแบบการประเมินที่หลากหลายจะทำให้เกิดประสบการณ์ในการตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบการประเมินได้อย่างเหมาะสมกับสิ่งที่มุ่งประเมิน

2) ช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินมีความคมชัดและครอบคลุม เนื่องจากรูปแบบการประเมินแต่ละรูปแบบมีกรอบความคิดเชิงเหตุผล ดังนั้นการเลือกใช้หรือประยุกต์ใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็มีแนวโน้มที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้สอดคล้องกับรูปแบบนั้น จึงทำให้กำหนดวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจนครอบคลุมและสมเหตุสมผล

3) ช่วยให้อำหนดตัวแปรหรือประเด็นสำคัญในการประเมินได้อย่างชัดเจน

4) ทำให้ผลงานการประเมินมีความเป็นระบบ ครอบคลุม เป็นที่ยอมรับและสื่อความหมาย ได้ชัดเจน

3. รูปแบบของการประเมิน (Models for evaluation)

รูปแบบการประเมินหลักสูตรเป็นกรอบความคิดเกี่ยวกับกระบวนการ หรือวิธีการประเมินหลักสูตร ซึ่งมีนักการศึกษาและนักประเมินหลายท่านได้เสนอรูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยจัดเป็นประเภทไว้ ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, น. 69-88); สมคิด พรหมจ้อย และสุพัตร์ พิบูลย์ (2543); ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ (2549, น. 141-143); ศิริชัย กาญจนวาสี (2553, น. 6-9) ได้เสนอรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่คล้ายคลึงกันซึ่งจัดแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ ไทเลอร์ และรูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์
2. รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเตด
3. รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ช่วยการตัดสินใจ ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโพรวิสและรูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตัฟเฟิลบีม

โดยสรุปสาระสำคัญของการประเมินหลักสูตรแต่ละรูปแบบที่ใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้ ดังนี้

1) รูปแบบการประเมินเชิงระบบ

สุกมาส อังสุโชติ (2555, น. 56-58) กล่าวว่า ระบบบริหารจัดการประกอบด้วยกลุ่มองค์ประกอบย่อยที่ทำงานอย่างพึ่งซึ่งกันและกัน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย องค์ประกอบหลักของระบบ คือ ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Outputs) ขององค์การ องค์ประกอบเหล่านี้รวมตัวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ

การประเมินด้วยวิธีเชิงระบบ เป็นการประเมินตามความเชื่อในปรัชญาปรนัยนิยม (objectivism) ที่เชื่อว่าวิธีเชิงระบบเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการประเมิน เพราะเป็นการประเมินที่มีการวางแผนการประเมินและวิธีดำเนินการอย่างชัดเจน รัดกุม และเป็นระบบสนับสนุนการใช้เครื่องมือที่ได้มาตรฐานในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการควบคุมสถานการณ์และตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจส่งผลกระทบต่อประเมินทำการวิเคราะห์ข้อมูลและมีการสรุปผลตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

รูปแบบการประเมินเชิงระบบ สามารถนำไปใช้ได้ 2 แนวทาง คือ นำไปใช้ในลักษณะโมเดลพลวัต คือ ประเมินร่วมไปกับกระบวนการบริหารหลักสูตร ตามรูปแบบดั้งเดิมของสตัฟเฟิลบีม และแนวทางที่สอง คือ

การนำไปใช้ในการประเมินครั้งเดียวกัน โดยประเมินครบทั้ง inputs-process-outputs ในการประเมินเชิงระบบครบทั้ง inputs-process-outputs ในครั้งเดียวจะเป็นการประเมินถึงสิ่งที่มาก่อนหน้านั้น ดังนี้

1. **การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input evaluation)** เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่าปัจจัยด้านทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ ด้านคน ด้านเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการ (4 m's man, money, material, and management) มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลในความเป็นไปได้กับจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ เพียงใด ควรปรับ ลด หรือเพิ่มทรัพยากรทางการบริหารอะไรอีก

2. **การประเมินกระบวนการ (Process evaluation)** เป็นการประเมินเพื่อช่วยตัดสินใจว่า เมื่อนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติจริงแล้ว การใช้ทรัพยากรและการดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินกระบวนการนี้เป็นการหาความแตกต่างระหว่างการปฏิบัติจริงกับที่คาดหวังไว้ในหลักสูตร มีปัญหาหรือสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และมีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง เพื่อแก้ปัญหาหรือเอาชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น

3. **การประเมินผลลัพธ์ (Output evaluation)** เป็นการประเมินที่ตอบคำถามที่ว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มากน้อยเพียงใด ซึ่งโดยทั่วไปจะคำนึงถึงหลักการประเมินที่เน้นวัตถุประสงค์และผลงาน (result – centered method) มีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ นอกเหนือจากการคาดหวังอะไรอีกบ้าง มากน้อยเพียงใด มีข้อเสนอแนะว่า ควรเปลี่ยนแปลงหรือคง หรือขยาย หรือยุบ หรือเลิก หรือไม่ อย่างไร

2) รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick)

โดนัลด์ แอล เคิร์กแพทริก แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน สหรัฐอเมริกา อดีตเคยเป็นประธาน ASTD (The American Society for Training and Development) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ การฝึกอบรมและการประเมินผลการฝึกอบรมว่า “การฝึกอบรมนั้นเป็นการช่วยเหลือบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการฝึกอบรมใด ๆ ควรจะจัดให้มีการประเมินผลการฝึกอบรม ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้รู้ว่า การจัดโปรแกรมการฝึกอบรมมีประสิทธิภาพเพียงใด การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมปกติที่เกิดขึ้นในทุกองค์กร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นมาเพื่อการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน โดยมุ่งหวังให้ผู้ผ่านการอบรมได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวทางการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เคิร์กแพทริก เห็นว่าการประเมินผลการฝึกอบรมจะทำให้ได้ความรู้อย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้ 1) การฝึกอบรมนั้นได้ให้อะไร หรือเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานในลักษณะใดบ้าง 2) ควรยุติโครงการชั่วคราวก่อน หรือควรดำเนินการต่อไปเรื่อย ๆ และ 3) ควรปรับปรุงหรือพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมในส่วนใดบ้างอย่างไร ในการประเมินผลโครงการฝึกอบรม เคิร์กแพทริก เสนอว่า ควรดำเนินการประเมินใน 4 ลักษณะ คือ 1) ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) เป็นการตรวจสอบความรู้สึก หรือความพอใจของผู้เข้ารับการอบรม 2) ประเมินผลการเรียนรู้ (Learning Evaluation) เป็นการตรวจสอบผลการเรียนรู้ โดยควรตรวจสอบให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attitude) 3) ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยน

ไปหลังการอบรม (Behavior Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่า ผู้ผ่านการอบรมได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นไปตามความคาดหวังของโครงการหรือไม่ และ 4) ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อหน่วยงาน (Results Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่า ผลจากการอบรมได้เกิดผลดีต่อองค์กรหรือเกิดผลกระทบต่องค์กรในลักษณะใดบ้าง คุณภาพขององค์กรดีขึ้น หรือมีคุณภาพขึ้นหรือไม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation research) มุ่งเน้นการประเมินกระบวนการ (Process) และผลของโครงการ (Output) โดยใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick Model) ประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) ได้แก่ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน 2) ประเมินผลการเรียนรู้ (Learning Evaluation) ได้แก่ ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ดังนี้ (1) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (2) ด้านความรู้ (3) ด้านทักษะทางปัญญา (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ (5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการศึกษา (Behavior Evaluation) ได้แก่ การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น และ 4) ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อหน่วยงาน (Results Evaluation) ได้แก่ ผลงานหรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลในภาคการศึกษา 1/2561 และภาคการศึกษา 2/2561 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) อาจารย์ที่สอนในปีการศึกษา 2561 จำนวน 20 คน 2) นักศึกษาชั้นปี 1 – 4 ในปีการศึกษา 2561 ซึ่งมีนักศึกษาลงทะเบียนทั้งสิ้น 2,877 คน และ 3) ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ประชาชนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ในส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มีดังนี้ 1) แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอน มีลักษณะเป็นแบบบันทึกการสังเกตการสอนตามกลยุทธ์การสอนที่ใช้พัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ใน 5 ด้าน โดยคณะผู้วิจัยสุ่มลงพื้นที่และชุดวิชาเพื่อสังเกตการณ์การสอนของอาจารย์ ทั้งในภาคการศึกษา 1/2561 และภาคการศึกษา 2/2561 รวมทั้งสิ้น 4 ชุดวิชาใน 8 พื้นที่/จังหวัด 2) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาและการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 – 1.00 เก็บข้อมูลผ่านระบบ Google Forms โดยนักศึกษาเป็นผู้ทำแบบสอบถามในการสอนเสริมเข้มพิเศษครั้งที่ 3 (การเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าครั้งสุดท้ายของแต่ละชุดวิชา) ของแต่ละภาคการศึกษา 3) แบบวัดคุณลักษณะนักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) วัดคุณลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

2) ด้านทักษะทางปัญญา 3) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 4) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) ทักษะ การศึกษาทางไกลซึ่งมีแบบวัดย่อยจำนวน 8 ฉบับ รวมจำนวน 85 ข้อ ลักษณะรูปแบบข้อสอบ ของแบบวัดประกอบด้วย แบบเลือกตอบ มีจำนวน 7 ฉบับ และ แบบมาตราประมาณค่า มีจำนวน 1 ฉบับ แบบวัดนี้พัฒนาโดยสำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนักศึกษาเข้าทำแบบวัดผ่านระบบออนไลน์ ผู้วิจัยขอความร่วมมือจาก สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชในการขอข้อมูลผลการวัดคุณลักษณะ นักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ดังกล่าวนี้อ้างใช้ในการประเมินผล การจัดการเรียนการสอน และ 4) แบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการ สื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ด้านทักษะการศึกษาทางไกล และความสามารถศึกษาค้นคว้า ได้ด้วยตนเอง ด้านความคิดและการแก้ปัญหา และด้านความรู้ และทักษะวิชาชีพ มีลักษณะ เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และข้อคำถามปลายเปิด เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บังคับบัญชา หรือผู้ใช้นบัณฑิต จำนวน 17 คน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การสังเกตการณ์การสอนของอาจารย์ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 นักวิจัยสุ่มลงพื้นที่สังเกตการณ์การสอนของอาจารย์ จำนวน 2 ชุดวิชา ได้แก่ ชุดวิชา 33201 การบริหารราชการไทย และชุดวิชา 33307 กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสำหรับ นักปกครองท้องถิ่น ในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ สมุทรปราการ ปราจีนบุรี และสระแก้ว และ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2561 นักวิจัยสุ่มลงพื้นที่สังเกตการณ์สอนสังเกตการณ์ การสอนของอาจารย์ จำนวน 2 ชุดวิชา ได้แก่ ชุดวิชา 33305 กฎหมายแพ่ง พาณิชย และ ที่ดินสำหรับนักปกครองท้องถิ่น และ ชุดวิชา 33410 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี นครนายก พระนครศรีอยุธยา และราชบุรี ซึ่งในบางชุดวิชา มีการเรียนการสอนในสถานที่ที่ลงพื้นที่ มีผลการสังเกตการณ์การสอนของอาจารย์ตามกลยุทธ์ การสอนที่ใช้พัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบ TQF ดังนี้

1) **ด้านคุณธรรม จริยธรรม** อาจารย์ผู้สอนมีการปลูกฝังให้นักศึกษามาลงชื่อเข้าเรียนตรงเวลา แต่งกายให้เรียบร้อยเพื่อเป็นการให้เกียรติสถานที่เรียนของทางจังหวัด ให้นักศึกษาปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด รวมทั้งการนำหลักกฎหมายไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง เป็นธรรมกับทุกฝ่าย และมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ 2) **ด้านความรู้** อาจารย์ผู้สอนได้ให้ความรู้ในเนื้อหาตามเอกสารการสอนชุดวิชาเป็นหลัก และในบางเรื่องได้มีการยกตัวอย่างเพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจที่ชัดเจน และมีกิจกรรมให้นักศึกษาทำ ทั้งที่เป็นกิจกรรมรายบุคคล และกิจกรรมกลุ่ม และในบางเรื่องได้มีการยกกรณีศึกษาเป็นตัวอย่างเพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจที่ชัดเจน เช่น การสอนเนื้อหาเรื่องพระราชบัญญัติป่าไม้จะมีการยกกรณีศึกษาเกี่ยวกับสัตว์ป่าให้นักศึกษาได้เห็นภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นนอกเหนือจากการศึกษาจากเอกสารการสอนประจำชุดวิชา และมีการกิจกรรมให้นักศึกษาทำในชั้นเรียนทั้งที่เป็นกิจกรรมรายบุคคล และกิจกรรมกลุ่ม ในส่วนของกิจกรรมกลุ่มให้มีการส่งผู้แทนมานำเสนอข้อมูลหน้าชั้นเรียน และผู้สอนสรุปความรู้จากการลงพื้นที่ โดยเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่ได้เรียนไปแล้ว และถามคำถามสุ่มให้นักศึกษาตอบ เช่น ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรงรับจำนำ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอุตสาหกรรมไม้ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรงแรม กฎหมายเกี่ยวกับอุตสาหกรรมไม้ กฎหมายเกี่ยวกับโรงแรม เป็นต้น 3) **ด้านทักษะทางปัญญา** มีการกิจกรรมรายบุคคลให้นักศึกษาใช้ความคิดวิเคราะห์กรณีศึกษาที่อาจารย์ผู้สอนได้กำหนดขึ้น และให้นักศึกษาแต่ละคนทำกิจกรรมส่งภายในเวลาที่กำหนดไว้ นอกจากนี้มีกิจกรรมกลุ่มให้นักศึกษาร่วมกันแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ และส่งผู้แทนมานำเสนอประเด็นที่สำคัญจากกรณีศึกษาที่ได้ไปลงพื้นที่ศึกษา โดยให้นำเสนอในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายและเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ได้ดำเนินการบริหารประเทศโดยใช้โครงการประชารัฐโดยมีเป้าหมายทำให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และมีความยั่งยืน 4) **ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ** มีการกิจกรรมลงพื้นที่ให้นักศึกษาได้ร่วมกันทำงานเป็นทีม แบ่งงานกันทำตามภาระงานที่กลุ่มมอบหมายให้รับผิดชอบ โดยนักศึกษาได้มีการวางแผนร่วมกันว่าในช่วงที่ไปลงพื้นที่ใครจะรับผิดชอบกิจกรรมใดบ้าง หัวข้อกิจกรรมที่อาจารย์ผู้สอนได้กำหนดให้ใครรับผิดชอบประเด็นใดบ้าง หลังจากเสร็จกิจกรรมลงพื้นที่แล้วได้มีการมาประชุมร่วมกันเพื่อวิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการลงพื้นที่กรณีศึกษา และส่งผู้แทนมานำเสนอหน้าชั้นเรียน 5) **ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ** นักศึกษาใช้ทักษะการสื่อสารที่ดีกับคนในชุมชนที่ได้ไปลงพื้นที่กรณีศึกษา ส่วนทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนักศึกษาจะใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าข้อมูล ใช้แอปพลิเคชันไลน์ในโทรศัพท์เคลื่อนที่สำหรับติดต่อสื่อสารร่วมกันระหว่างนักศึกษาในชั้นเรียน ใช้โทรศัพท์มือถือถ่ายภาพและบันทึกวิดีโอของกิจกรรมการลงพื้นที่เพื่อนำภาพและคลิปวิดีโอมาเสนอรายงานที่อาจารย์ผู้สอนได้มอบหมาย โดยนักศึกษาส่วนใหญ่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างคล่องแคล่วไม่ว่าจะเป็นการใช้อินเทอร์เน็ต ไลน์ และอีเมล

2. ผลการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

2.1 ผลการประเมินผลด้านความรู้ของนักศึกษาในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ทั้งหมด 10 ชุดวิชา มีนักศึกษาลงทะเบียนทั้งสิ้น 2,877 คน มีผลการเรียนรู้ผ่านในระดับ H และ S รวมคิดเป็นร้อยละ 95.74 และมีผลการเรียนรู้ไม่ผ่านคิดเป็นร้อยละ 4.26 และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ทั้งหมด 12 ชุดวิชา มีนักศึกษาลงทะเบียนทั้งสิ้น 2,873 คน มีผลการเรียนรู้ผ่านในระดับ H และ S รวมคิดเป็นร้อยละ 95.96 และมีผลการเรียนรู้ไม่ผ่านคิดเป็นร้อยละ 4.04

2.2 ผลการวัดและประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2561

เพื่อทวนสอบผลการเรียนรู้ระดับหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2561 จำนวน 790 คน ได้ทำแบบวัดคุณลักษณะนักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ผ่านระบบออนไลน์ของมหาวิทยาลัย มีผลการประเมินดังนี้ นักศึกษามีคุณลักษณะด้านทักษะการสื่อสาร (ภาษาอังกฤษ) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร (ภาษาไทย) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการศึกษาทางไกล อยู่ในระดับมาก และจากการสอบถามผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใช้บัณฑิต มีตำแหน่ง ได้แก่ อาจารย์ ผู้ช่วยอาจารย์ และปลัดอำเภอ มีผลการประเมิน ทุกด้านมีคุณลักษณะบัณฑิตของ มสธ. อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ด้านทักษะการศึกษาทางไกล และความสามารถศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ด้านความคิดและการแก้ปัญหา และด้านความรู้ และทักษะวิชาชีพ

2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ทั้งหมด 9 ชุดวิชา ในด้านกระบวนการการให้บริการสอนเสริมแบบเข้มพิเศษ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) ด้านการบริการจากศูนย์ประสานงานหลักสูตรฯ ประจำจังหวัด อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) และด้านการสอนของอาจารย์ (ค่าเฉลี่ย 4.61) และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ทั้งหมด 12 ชุดวิชา ในด้านกระบวนการการให้บริการสอนเสริมแบบเข้มพิเศษ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.48) ด้านการบริการจากศูนย์ประสานงานหลักสูตรฯ ประจำจังหวัด อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.47) ด้านคุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานหลักสูตรฯ ประจำจังหวัด อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) และด้านการสอนของอาจารย์ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.58)

3. การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

3.1 การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังการศึกษา คือ นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.48) เมื่อพิจารณาการนำความรู้ไปใช้ในรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการนำความรู้ไปใช้มากที่สุด ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.53) และความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.51) ส่วนด้านที่มีระดับการนำความรู้ไปใช้มาก ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับนำไปพัฒนาท้องถิ่นและสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.45) และนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.45) การนำความรู้ไปใช้ในกิจกรรม/งานในท้องถิ่น นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ 1) การใกล้เคียงข้อพิพาทในหมู่บ้าน 2) การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากหน่วยงานราชการเพื่อให้คนในชุมชนทราบง่ายขึ้นและรวดเร็ว และ 3) การจัดทำแผน/โครงการเพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้ตรงและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ

3.2 การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังการศึกษา คือ นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.49) เมื่อพิจารณาการนำความรู้ไปใช้ในรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการนำความรู้ไปใช้มากที่สุดคือ ความรู้ที่ได้รับนำไปพัฒนาท้องถิ่นและสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.52) ส่วนด้านที่มีระดับการนำความรู้ไปใช้มาก ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.49) ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.49) และนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.44) การนำความรู้ไปใช้ในกิจกรรม/งานในท้องถิ่น นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ 1) การพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน/คน 2) กิจกรรมของชุมชน/หมู่บ้าน และ 3) การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเองในชุมชน

4. ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยการประเมินจากผลงานหรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของแต่ละจังหวัด ซึ่งในชุดวิชา 33445 ประสบการณ์วิชาชีพการบริหาร

การปกครองท้องที่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ที่ได้มีการนำเสนอโครงการในการพัฒนาท้องที่ของกลุ่มนักศึกษาทั้งหมด 42 โครงการ จากนั้นคณะวิจัยได้คัดเลือกโครงการและติดตามลงพื้นที่ เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานในการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องที่ ได้แก่ โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา มีรายละเอียด ดังนี้

1) ที่มาของโครงการ กลุ่มนักศึกษามีความสนใจในการทำโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน จึงสำรวจพื้นที่ที่มีปัญหา เหมาะแก่การทำธนาคารน้ำใต้ดิน พบว่าตำบลวังหินมีพื้นที่ที่น้ำท่วมขังซ้ำซาก แห้งแล้งซ้ำซาก และมีปัญหาน้ำทิ้งจากครัวเรือนที่ส่งผลกระทบต่อบ้านอื่น

2) วิธีการพัฒนาท้องที่ 2.1 นักศึกษามีการประชุมเพื่อปรึกษาและวางแผนงาน 2.2 นักศึกษาได้ลงสำรวจพื้นที่ที่เป็นปัญหา ได้แก่ บ้านที่ผลิตเส้นขนมจีน พบปัญหาน้ำทิ้งที่ปล่อยออกมาท่วมขังและส่งผลกระทบต่อบ้านอื่น จนทำให้เกิดปัญหาในหมู่บ้าน และบริเวณริมถนนที่มีน้ำท่วมขังมาก ซึ่งทั้งสองที่เหมาะสมแก่การทำธนาคารน้ำใต้ดิน 2.3 นักศึกษาศึกษาดูงานจากเทศบาลตำบลวังหินที่เป็นต้นแบบในการทำธนาคารน้ำใต้ดินมาก่อน และได้ผลลัพธ์ออกมาดี ลดปัญหาน้ำท่วมขัง 2.4 นักศึกษาลงมือทำธนาคารน้ำใต้ดินในพื้นที่ โดยเทศบาลตำบลวังหินให้การสนับสนุนในเรื่องหิน ชาวบ้านให้การสนับสนุนในเรื่องยางเก่าและวัสดุเหลือใช้ อีกทั้งนักศึกษานำอุปกรณ์อื่น ๆ มาเอง มีการซื้อเพียงท่อพีวีซีและตาข่าย

3) องค์ความรู้ที่นำมาใช้ นักศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ชาวบ้าน ช่วยแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขัง จึงได้นำความรู้ที่ได้ศึกษามาวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบมีการทำงานเป็นลำดับขั้นตอนมากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ และมีการประสานงานกับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

4) ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นกับท้องที่ 4.1 บริเวณใดที่ทำธนาคารน้ำใต้ดิน จะไม่เกิดปัญหาน้ำท่วมขังอีก และต้นไม้บริเวณนั้นจะมีความเขียวชะอุ่ม เนื่องจากการทำธนาคารน้ำใต้ดินจะเป็นการเพิ่มน้ำให้กับน้ำใต้ดิน/น้ำบาดาล 4.2 ในช่วงแล้ง สามารถนำน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ได้ หลังจากทำธนาคารน้ำใต้ดิน น้ำใต้ดินมีปริมาณมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

5) ผลกระทบ/การเปลี่ยนแปลงของชาวบ้าน 5.1 ลดปัญหาความขัดแย้งของชาวบ้าน เพราะสามารถกำจัดน้ำทิ้งจากครัวเรือนได้ 5.2 ลดปัญหาน้ำขัง ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ลดการเกิดไข้เลือดออก 5.3 ปริมาณน้ำบาดาลมีมากขึ้น 5.4 ชาวบ้านมีความพึงพอใจกับการทำธนาคารน้ำใต้ดิน และสนใจทำธนาคารน้ำใต้ดินในบ้านตนเอง

6) การขยายผล 6.1 นักศึกษาได้ทำธนาคารน้ำใต้ดินในบ้านของตนเอง และในหมู่บ้านของตนเอง 6.2 นักศึกษาได้เสนอโครงการธนาคารน้ำใต้ดินและได้รับบรรจุเข้าแผนงานชุมชนในปี 2563 ให้ทุกหมู่บ้านมีธนาคารน้ำใต้ดิน เพื่อช่วยแก้ปัญหาน้ำท่วมขัง น้ำแล้ง และช่วยลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ อภิปรายตามสรุปผลการวิจัย ได้เป็นประเด็นดังนี้

1. ผลการวัดและประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2561 มีผลการประเมินดังนี้ นักศึกษามีคุณลักษณะด้านทักษะการสื่อสาร (ภาษาอังกฤษ) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร (ภาษาไทย) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการศึกษาทางไกล อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการประเมินโดยผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใช้งานบัณฑิต มีตำแหน่งได้แก่ จ่าจังหวัด ผู้ช่วยจ่าจังหวัด และปลัดอำเภอ มีผลการประเมิน ทุกด้านมีคุณลักษณะบัณฑิตของ มสธ. อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ด้านทักษะการศึกษาทางไกล และความสามารถศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ด้านความคิดและการแก้ปัญหา และด้านความรู้ และทักษะวิชาชีพ ที่ผลเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ที่มุ่งสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องที่ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556 และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องที่ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ซึ่งเห็นได้จากผลการวิจัยในตอนต้นที่ 1 ผลการสังเกตการณ์การสอนของอาจารย์ตามกลยุทธ์การสอนที่ใช้พัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบ TQF ในภาคเรียนที่ 1 และ 2 ในปีการศึกษา 2561 ซึ่งเป็นไปตามการพัฒนาผลการเรียนรู้ในแต่ละด้าน ส่งผลให้นักศึกษามีคุณลักษณะเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

2. การประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการศึกษาในชุดวิชาของหลักสูตรระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยการศึกษาการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องที่ของนักศึกษา พบว่า ในภาคเรียนที่ 1 นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องที่ของนักศึกษาในแต่ละตำแหน่งพบว่า ด้านการนำความรู้ไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.53) ด้านการนำความรู้ไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.51) ด้านการนำความรู้ไปพัฒนาท้องที่และสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.45) และด้านการนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.45) และจากการศึกษาการนำความรู้ไปใช้ในกิจกรรม/งานในท้องที่ นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องที่มากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ 1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในหมู่บ้าน 2) การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากหน่วยงานราชการเพื่อให้คนในชุมชนทราบง่ายขึ้นและรวดเร็ว และ 3) การจัดทำแผน/โครงการเพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้ตรงและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ และในภาคเรียนที่ 2 นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องที่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.49) เมื่อพิจารณาการนำความรู้ไปใช้ในรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการนำ

ความรู้ไปใช้มากที่สุด คือ ความรู้ที่ได้รับนำไปพัฒนาท้องถิ่นและสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.52) ส่วนด้านที่มีระดับการนำความรู้ไปใช้มากที่สุด ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.49) ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.49) และนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.44) และการนำความรู้ไปใช้ในกิจกรรม/งานในท้องถิ่น นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ 1) การพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน/คน 2) กิจกรรมของชุมชน/หมู่บ้าน และ 3) การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเองในชุมชน จะเห็นว่าความรู้ที่ได้รับมีการนำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นสอดคล้องกับหน้าที่ในความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในท้องถิ่นตามอำนาจและหน้าที่ของนักปกครองท้องถิ่นที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นที่พระพุทธศักราช 2457 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2559) ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงเนื้อหาในหลักสูตรมีความสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นได้

3. ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในโครงการในการพัฒนาท้องถิ่นของกลุ่มนักศึกษา กรณีศึกษา: โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าตำบลวังหินมีพื้นที่ที่น้ำท่วมซ้ำซาก แห้งแล้งซ้ำซาก และมีปัญหาน้ำทิ้งจากครัวเรือนที่ส่งผลกระทบต่อบ้านอื่น เมื่อนักศึกษาทำโครงการนี้มีผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่น คือ บริเวณใดที่ทำธนาคารน้ำใต้ดินจะไม่เกิดปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก และต้นไม้บริเวณนั้นจะมีความเขียวชะอุ่ม เนื่องจากการทำธนาคารน้ำใต้ดินจะเป็นการเพิ่มน้ำให้กับน้ำใต้ดิน/น้ำบาดาล และในช่วงแล้งสามารถนำน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ได้ หลังจากทำธนาคารน้ำใต้ดิน น้ำใต้ดินมีปริมาณมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด พบการเปลี่ยนแปลงของชาวบ้าน คือ ลดปัญหาความขัดแย้งของชาวบ้าน เพราะสามารถกำจัดน้ำทิ้งจากครัวเรือนได้ ลดปัญหาน้ำขัง ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ลดการเกิดโรคไข้เลือดออก ปริมาณน้ำบาดาลมีมากขึ้นชาวบ้านมีความพึงพอใจกับการทำธนาคารน้ำใต้ดิน และสนใจทำธนาคารน้ำใต้ดินในบ้านตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์การสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ วิชาการจัดการปกครองท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556 และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต วิชาการบริหารปกครองท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 และได้เริ่มมีการนำแนวคิดมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Standards Framework: P.S.F.) มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนให้มีการฝึกปฏิบัติจากสถานที่จริง ฝึกให้นักศึกษาวิเคราะห์และแก้ปัญหาในท้องถิ่น จนทำให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนในแต่ละชุดวิชาตามบริบทของรายวิชา ให้มีการศึกษาจากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงในท้องที่ เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละบุคคลในแต่ละพื้นที่
2. ก่อนการสอนเสริมแบบเข้มพิเศษที่มีการลงพื้นที่จริงในชุมชน อาจารย์ผู้สอนควรมีการประชุมหารือกันให้มีแนวปฏิบัติในการเลือกกรณีศึกษาและพื้นที่ในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งในบางชุมชนสามารถรองรับคนไปร่วมกิจกรรมจำนวนมากได้ แต่บางชุมชนไม่สามารถรองรับคนจำนวนมากได้ อาจจะต้องมีการแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มย่อย ๆ แทน และกรณีศึกษาควรมีความเกี่ยวข้องในเนื้อหาวิชาที่ให้นักศึกษาสามารถนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ ไม่ใช่เป็นการศึกษาดูงาน
3. ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาเกิดผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้นักศึกษาเกิดทักษะในการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นได้
4. ควรจัดกระบวนการเรียนการสอนในลักษณะการสอนเสริมแบบเข้มพิเศษ เพื่อให้นักศึกษากับอาจารย์รวมทั้งนักศึกษากับนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้ากัน และปรับกิจกรรมเสริมให้มีการเรียนออนไลน์ เป็นรูปแบบที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง
5. ควรมีการส่งเสริมพัฒนาทักษะการสื่อสาร (ภาษาอังกฤษ) ให้กับนักศึกษาเพิ่ม เช่น เพิ่มรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยไม่นับหน่วยกิต หรือจัดหลักสูตรอบรมภาษาอังกฤษ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ให้ครอบคลุมหลากหลายพื้นที่เพิ่มมากขึ้น
2. ควรมีการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนทุกปีการศึกษา เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการนำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น
3. ควรมีการศึกษาความต้องการจำเป็นในด้านทักษะของนักปกครองท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0 หรือในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรต่อไป
4. ควรทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาสื่อออนไลน์ที่มีลักษณะยืดหยุ่นและเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล
5. ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งนำผลการติดตามมาใช้ในการพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- โครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2556). *หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- โครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2560). *หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. (2549). หน่วยที่ 3 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอน ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอน*. (น. 1-71). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). *การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2553). การประเมินหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ. *วารสารวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ*. สืบค้น 11 มิถุนายน 2562, จาก <http://www.edu.tsu.ac.th/major/eva/files/journal/scan1.pdf>
- สมคิด พรหมจ้อย, และสุพักตร์ พิบูลย์. (2543). *การประเมินหลักสูตรในเทคนิคการประเมินหลักสูตร*. นนทบุรี: สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุกมาส อังคุโชติ. (2555). หน่วยที่ 5 รูปแบบการประเมินนโยบาย แผนงาน และโครงการ ใน *ประมวล สาระชุดวิชาการประเมินนโยบาย แผนงาน และโครงการ*. (น. 55). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2559). *พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นพระพุทธศักราช 2457*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2562, จาก <http://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=621417&ext=htm>
- สำนักงานโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2561). *สาส์นจากอธิบดีกรมการปกครอง*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2562, จาก <https://mouproject.stou.ac.th/message/message2/>.
- Kirkpatrick, J. (1985). *Theory and history in marketing: Reply*. Boston USA.: Marketing Group.
- Kirkpatrick, J. (1985). Theory and history in marketing: Reply. *Managerial and Decision Economics*, 6(3), 186-188.